

Regeringskansliet
Arbetsmarknadsdepartementet
a.registrator@regeringskansliet.se
103 33 Stockholm

Remissvar till SOU 2018:22, Ett ordnat mottagande - gemensamt ansvar för snabb etablering eller återvändande - utredningens betänkande

Er Beteckning: A2018/00777/I

ÖVERGRIPANDE SYNPUNKTER

Länstyrelsen i Jönköpings län (Länstyrelsen) instämmer med utredningens huvudsyfte att åtgärda bristen utifrån ett helhetsperspektiv. Huvudförslaget uppmuntrar till samverkan mellan kommun, region och stat.

Länstyrelsen tillstyrker huvudförslaget i utredningen men noterar att länstyrelsernas roll i mottagandet bör förtydligas för att undvika att helheten i systemet brister samt att det regionala perspektivets styrka i mottagandet inte förlorar sin kraft. Länstyrelsen tillägger att det regionala perspektivet även är viktigt för att upprätthålla en god samverkan och dialog mellan kommunerna.

Länstyrelsen vill belysa att barnperspektivet behöver lyftas fram ännu mer, framförallt barnets psykosociala välmående. Länstyrelsen anser därför att en konsekvensanalys av barnens situation på ett ankomstcenter och avresecenter är ett krav.

Slutligen vill Länstyrelsen framhäva att det saknas ett resonemang för hur mottagandet av kvotflyktingar och anhöriga ingår i förslaget för ett mer sammanhållet system.

Länstyrelsens sammanfattande synpunkter

- Länstyrelsen tillstyrker förslaget gällande ankomstcenter och tillhörande trygghetsboende.
- Länstyrelsen tillstyrker förslaget gällande anvisningsmodellen.

- Länsstyrelsen anser att övriga schablonersättningar till kommunerna bör ses över för att inte riskera att kommunernas ekonomiska förutsättningar påverkar mottagandet.
- Länsstyrelsen anser att möjligheterna till att kunna upprätthålla en god samverkan och tillit mellan staten och kommunerna kräver att kommunernas ersättningar täcker de faktiska kostnaderna.
- Länsstyrelsen tillägger att en analys av konsekvenserna vid inrättandet av avresecenter och hur det påverkar individens hälsa bör tas i beaktande.
- Länsstyrelsen motsätter sig utredningens förslag att avskaffa de utvecklingsmedel som länsstyrelserna betalar ut i form av §37 och § 37a.
- Länsstyrelsen motsätter sig utredningens förslag att fastställandet av andelstal på kommunalnivå inte ska fattas av länsstyrelserna.
- Länsstyrelsen motsätter sig utredningens förslag rörande social prövning. Exploatering av asylsökande på bostadsmarknaden kan inträffa i hela landet, även på andra håll än utsatta områden.
- Länsstyrelsen motsätter sig utredningens förslag gällande begränsningar av insatser för de asylsökande som har fått sitt första avslagsbeslut men det går fortfarande att överklaga.
- Länsstyrelsen tillstyrker delar av förslaget om ett avresecenter men vill särskilt påpeka att en utredning och kartläggning som beskriver metoder och arbetsrätt bör vara på plats innan ett avresecenter inrättas för att öka det frivilliga återvändandet.

1. LÄNSSTYRELSENS SYNPUNKTER PÅ UTREDNINGENS FÖRSLAG

Länsstyrelsen väljer att ta ställning till delar av författningsförslagen samt lämna synpunkter på vissa valda delar.

6.1 Ett ordnat mottagande i ankomstcenter s. 209 ff.

Länsstyrelsen tillstyrker utredningens förslag gällande ankomstcenter samt anvisningar med nedanstående synpunkter.

Obligatoriet att bosätta sig på ett ankomstcenter de första dagarna kan leda till ett betydligt mer strukturerat mottagande och en förutsättning för förbättrad samverkan med samtliga aktörer på plats vid ankomstcentret. Genom att samverkan sker i ett tidigt stadium kan det skapa kontinuitet för den asylsökande. Det är därmed viktigt att säkerställa korta vistelsetider i ankomstcentren.

Länsstyrelsen vill dock tillägga att riskbedömningar bör göras vid upplåtande av andra privata aktörer som ska driva ankomstcenter. Det är samtidigt viktigt med riktlinjer för kontroll och uppföljning för att säkerställa dess kvalitet.

6.2 Ankomstcenter samlas på ett fåtal platser s. 220 ff.

Länsstyrelsen tillstyrker förslaget att låta trygghetsboenden vara kvar. Det kan vara viktigt för de individer som av olika skäl inte kan bosätta sig i ankomstcentren på grund av hot eller övriga skäl (s.225 ff.).

6.3 Ankomstcenter där individen står i centrum s. 227 ff.

Länsstyrelsen tillstyrker förslaget. Det är positivt att en gemensam samverkan mellan de statliga aktörerna inleds tidigt i processen. Detta minskar risken för fortsatta ”stuprör” i mottagandeprocessen. Tidiga kartläggningar och informationsinsatser är positivt för individen.

Däremot vill Länsstyrelsen poängtera vikten av att säkerställa att det är relevant information om asylprocessen samt samhällsinformationen som ges. Det är samtidigt viktigt att tänka på möjligheten för individer att ta till sig information direkt vid ankomst när de söker asyl.

6.5 Asylsökande barns skolgång underlättas s. 244 ff.

Länsstyrelsen tillstyrker förslaget. Länsstyrelsen vill även framhäva vikten av att informationen som ges till barnens vårdnadshavare sker inom rimlig tid.

6.6 Barnets bästa motiverar några förändringar för ensamkommande barn s. 249 ff.

Länsstyrelsen tillstyrker förslaget.

7.1 Kommunerna får ansvar för vissa asylsökandes boende under väntetiden s. 259 ff.

Länsstyrelsen tillstyrker förslaget med viss reservation. Länsstyrelsen är positiv till förslaget att låta Migrationsverket anvisa asylsökande till en kommun mycket tidigare i processen. Länsstyrelsen menar att detta bidrar till bättre planeringsförutsättningar på lång sikt hos kommunerna. Dock vill Länsstyrelsen framhäva vikten av att de individer som anvisas till kommunerna har största möjliga chans att få uppehållstillstånd.

Det statliga ansvaret över asylsökande bör generellt ligga kvar men att låta individer, med goda möjligheter att få stanna i landet, anvisas tidigare i processen kan innebära en snabbare etablering och vinst för individen och kommunen. I utredningen står följande:

Med utgångspunkt i Migrationsverkets nuvarande ärendesortering och snabbprocesser (se avsnitt 6.1.3) anser utredningen att asylsökande med god prognos för att få uppehållstillstånd och vars ärende hanteras i ett snabbt förfarande och asylsökande vars ärende hanteras i ett normalt förfarande bör omfattas av anvisningen till kommun (S. 263 ff.).

Länsstyrelsen vill lyfta fram svårigheterna i de fall som uppstår när asylsökande med risk för avslag anvisas till kommunerna. För att systemet ska fungera krävs det att personer som anvisas har mycket stora möjligheter att få uppehållstillstånd. Samtidigt vill Länsstyrelsen poängtera att i de fall där

beslutstiden hålls kort kan det eventuellt bidra till en bättre process där den asylsökande inte riskerar att hamna i passivitet.

Länsstyrelsen vill understryka att den fördelningsmodellen som ska användas till anvisning behöver säkerställa en jämn fördelning. Länsstyrelsen noterar även att bostadsbristen kan innebära viss problematik för ett antal kommuner när arbetsmarkandsförutsättningar allt mer tas i beaktning modellen.

Länsstyrelsen motsätter sig ett förslag att låta en annan statlig aktör fatta beslut om andelstal på kommunal nivå. Länsstyrelsen anser att uppdraget gällande andelstal på kommunal nivå bör fattas av länsstyrelserna för inte riskera att processen tappar de viktiga regionala aspekterna som kan skilja sig åt i landet.

7.2 Väntan med etableringsfrämjande insatser s. 286 ff

Länsstyrelsen instämmer i utredningens förslag gällande ”tidiga insatser” där asylsökande är deltagare. Det är samtidigt viktigt att möjligheterna till försäkring för asylsökande som deltar i aktiviteter är utredda (s. 49 ff.). Länsstyrelsen tillägger att civilsamhället som haft en viktig roll i mottagandet av asylsökande borde ha en mer central roll än vad som föreslås. Det saknas samtidigt en plan för vad de individer som inte har ett undantag från arbetstillstånd ska göra.

Länsstyrelsen motsätter sig utredningens förslag om att inte låta personer som fått sitt första avslagsbeslut få tillgång till insatser. Länsstyrelsen ser även risker med att skilja asylsökande åt som har tillgång till olika insatser. Insatserna bör gälla alla asylsökande till dess att beslutet inte längre går att överklaga, annars är risken att det blir stora grupper som står utan insatser. I utredningen står följande:

Signalen från samhället bör i stället vara att individen ska medverka i återvändandet, även om han eller hon väljer att överklaga Migrationsverkets beslut (s. 287).

7.3 Ett värdigt och socialt hållbart eget boende s. 305 ff

Länsstyrelsen avstyrker förslaget gällande social prövning. Förslaget riskerar att inskränka individens rättighet att få bosätta sig fritt inom landets gränser.

Att frånta asylsökandes rätt till ersättning innebär heller inte att alla socialt utsatta bostadsförhållanden i gruppen försvinner, eller att kommuner kan uppfattas befriade från ansvar att eftersträva individers rätt till grundläggande mänskliga rättigheter. I förlängningen kan förslaget innebära att kommunerna får bära kostnaden för att individer inte får rätt till statlig ersättning.

För att helheten ska fungera blir det viktigt att mottagningsanläggningarna uppnår de krav som rätten till lämplig bostad och den planerade provningen ställer, samt att handläggningstiderna hålls ner till ett minimum.

Länsstyrelsen diskuterar vidare ståndpunkter i remissvaret för promemorian ”Ett ordnat socialt hållbart boende för asylsökande”.

8.1 Sömlös övergång från asylsökande till nyanländ s. 317 ff

Länsstyrelsen tillstyrker förslaget med viss reservation. Länsstyrelsen välkomnar dock alla åtgärder som kan förkorta handläggningstiden och glappet mellan ersättning från Migrationsverket och etableringsersättningen.

Länsstyrelsen vill framhäva att övergången från ersättningen som betalas ut av Migrationsverket enligt LMA (Lagen om mottagande av asylsökande) till etableringsersättning inom ramen för etableringen måste ske snabbare. Risker är att det fortsatt blir alldeles för långa väntetider. För att upprätthålla rättssäkerheten och rättighetsperspektiv för individen bör därför ansvarsfördelningen mellan myndigheterna vara tydlig.

8.2 Asylsökande med verkställbara beslut ska bo i avresecenter s. 323 ff.

Länsstyrelsen instämmer i delar av förslaget eftersom det genererar ett tydligt statligt ansvar över bostadsansvaret. Enligt utredningens förslag ska asylsökande med beviljat tillstånd ha rätt till ersättning en månad efter beslut. Länsstyrelsen tillstyrker förslaget att Migrationsverket ska ha ansvar för boendet för individer med verkställbara utvisningsbeslut.

Länsstyrelsen bedömer dock att ansvarsfördelningen mellan kommun och Migrationsverket behöver förtydligas i fallen där individer har fått avslag. I de kommuner där Migrationsverkets personal inte finns på plats och där avståndet till avresecenter är omfattande bör ansvarsfördelningen vara tydlig.

Länsstyrelsen vill poängtera att förutsättningarna för att systemet ska fungera kräver delvis att andelen frivillig återvändare ökar. Risker är annars att andelen som avviker kvarstår och blir kvar i kommunerna. En kartläggning som syftar till att utveckla insatser, metoder och arbetssätt för att öka ett frivilligt återvändande bör därför vara på plats innan inrättandet av ett avresecenter för att främja en bättre, effektivare och en mer human process för individen.

9.2 Ett övergripande mål för mottagandet s. 336 ff.

Länsstyrelsen tillstyrker förslaget.

9.6 En ny organisering av mottagandet av asylsökande och nyanlända s. 360 ff.

Länsstyrelsen tillstyrker förslaget med viss reservation. Länsstyrelsen tillstyrker att myndigheten ska arbeta med beredskap och kapacitet. Länsstyrelsen har en god kompetens vad gäller såväl regional samverkan och kapacitet som olika expertkunskaper på flera områden.

Förslaget som berör andelstal skulle bli ett mer enhetligt system i likhet med andelstalen kopplat till de ensamkommande som anvisas. Enligt förslaget ska länsstyrelserna inför ett beslut om andelstal föra dialog med länets kommuner och redovisa resultatet till Migrationsverket. Det saknas dock ett förtydligande kring hur länsstyrelserna ska redovisa dialogen. Det finns även risk att länsstyrelsernas tidigare långvariga erfarenhet av att föra dialoger i samband med fastställandet av kommunalt undergrävs när beslutet inte längre ligger kvar hos myndigheten.

Länsstyrelsen har idag med sin regionala kompetens en stor erfarenhet av att regionalt samordna bosättningsuppdraget. Förslaget i utredningen behöver därför ett förtydligande gällande länsstyrelsernas roll i mottagandet.

Enligt förslaget ska länsstyrelserna stödja kommunerna med tidiga insatser men Migrationsverket ska samverka med civilsamhället i samma fråga. Länsstyrelsen ser att det finns en risk att det blir parallella spår. Det finns även en risk att detta leder till en ineffektiv åtgärd och svårapporaterat. För att kunna följa upp krävs därför ett nationellt uppföljningsverktyg.

Länsstyrelsen föreslår att det ska framgå vad som ska levereras av kommunerna och vad som är lägstanivå behöver förtydligas för att undvika att kvaliteten bland insatserna varierar i allt för stor grad.

Länsstyrelsen tillstyrker förslaget att länsstyrelserna ska fördela medel till kommunerna efter ansökan om effektiva boendeformer. Dock bör vad som avses med en effektiv boendeform framgå av riktlinjer eftersom olika regioner kan ha olika förutsättningar för framtagandet av dessa boendeformer.

Länsstyrelsen motsätter sig delar av utredningens förslag och vill avisera att den samverkan som sker mellan flera kommuner i olika projekt riskerar att försvinna genom en schablonisering av ersättningarna. De utvecklingsmedel som Länsstyrelsen tillhandahåller är incitamentskapande och ger kommunerna förutsättningar att rikta sina insatser samt utveckla arbetsmetoder. Insatserna går att rikta dit behovet är som störst. Länsstyrelsen motsätter sig därför utredningens förslag att avskaffa de utvecklingsmedel som länsstyrelserna betalar ut i form av §37 och § 37a.

Länsstyrelsen instämmer däremot i behovet att minska den administrativa bördan och ser förslaget som delvis positivt. Länsstyrelsen bedömer samtidigt viken av att ha rimliga nivåer på de övriga schablonersättningarna för att kunna täcka kommunernas utgifter. Utvecklingsmedlen har en viktig funktion i kommunernas förutsättningar för utvecklande av arbetsmetoder samt riktade insatser.

9.7 Samråd mellan staten och kommunsektorn s. 367 ff.

Länsstyrelsen tillstyrker förslaget

9.8 En tydligare ordning för samarbetet med det civila samhällets organisationer s. 366 ff.

Utredningen föreslår att Migrationsverket ska ansvara för att samverka med civila organisationer. Länsstyrelsen menar att de kunskaper och kompetenser som länsstyrelserna har byggt upp bör kunna användas till att ge stöd. Ett förtydligande kring vilket stöd samt vilken roll länsstyrelserna får i och med nuvarande uppdrag gällande Tidiga insatser för asylsökande är nödvändig. Risken med att kvalitén på insatserna blir spretiga kan förekomma och Länsstyrelsen föreslår därför att det ska framgå vad som är lägstanivå för att undvika att kvalitén bland insatserna varierar i allt för stor utsträckning.

12. Utredarens alternativa upplägg s. 455 ff.

Det alternativa upplägget kan innebära en större påfrestning på de kommuner som ligger närmast de mottagandecentrum som upprättas. Länsstyrelsen ser att detta alternativ kan orsaka parallella system med flera aktörer i länet.

Länsstyrelsen avvisar därmed förslaget. Länsstyrelsen understryker dock att ett system där staten har hela ansvaret för den asylsökande kan även det generera en bättre rättssäkerhet för individen samtidigt som ansvarsfördelningen mellan stat och kommun blir tydligare.

Detta yttrande har beslutats av landshövding Helena Jonsson, efter föredragning av Diana Lugero. I den slutliga handläggningen har även länsråd Anneli Wirtén och avdelningschef Karin Hermansson deltagit.

Helena Jonsson

Diana Lugero